

Kuhegre *Bubulcus ibis* – ny art for Øvre Eiker i oktober 2023

Av Steinar Stueflotten

Oppdagelsen den 12. oktober

Torsdag 12. oktober 2023 kl. 14:57 stoppet Morten Jagdum på parkeringa ved Hegstad beitemark ved Fiskumvannet i Øvre Eiker etter en bomtur til Vikersund for å se etter tre ringgjess som hadde oppholdt seg der noen dager. Det han i stedet fikk se ute på beitemarka, var en liten hvit kuhegre sammen med høylandsfeet som fortsatt beitet der – en super erstatning for ringgjessene han hadde gått glipp av på Vikersund. Morten meldte fra til Steinar Stueflotten i LRSK om det sjeldne funnet, og Steinar la straks ut en melding om funnet på Band-appen «Fuglevarsel – Buskerud», hev seg deretter i bilen og kjørte så raskt som mulig til Hegstad via noen omveier pga. rushtrafikken. Flere fuglekikkere hadde da allerede ankommet parkeringa ved beitemarka som følge av varselet på Band, og kuhegra gikk heldigvis fortatt ute på beitemarka sammen med høylandsfeet. Den fløy deretter ut til utløpet av Dørja og satt der en stund før den vendte tilbake til beitemarka. Den fortsatte næringssøket sitt der fram til kl. 17:50. Da tok den nok en gang til vingene og forsvant sørover i Fiskumvannet.

Kuhegre på Hegstad beitemark 12.10.23. Foto: Morten Jagdum

Morten Jagdum var ikke den første som fikk se kuhegra på beitemarka denne dagen. Andreas Pedersen fra Skollenborg tok det første bildet av fuglen kl. 13:58 – en time før Morten Jagdums observasjon, men var usikker på hvilken hvit hegreart han hadde fotografert. Andreas var ute på fugletårnet da Morten besøkte parkeringa, men var tilbake der sammen med flere andre ivrige observatører i 16-tida. Da hadde Morten allerede dradd fornøyd hjem.

Det første bildet som Andreas Pedersen tok av kuhegra på beitemarka kl. 13:58 den 12.10.23.

Kuhegre er ny art for Øvre Eiker og Fiskumvannet. For Fiskumvannet ble dette dessuten et spesielt funn da denne kuhegra ble art nr. 250 for lokaliteten (eksklusiv 6 ikke-spontane arter som bl.a. svartsvane, fasan og rapphøne). Dette var dessuten bare det andre funnet av arten i Buskerud etter førstefunnet som ble gjort på Steinssletta i Hole 22.-26.04.21 (Stueflotten 2022).

Kuhegras forekomst i Norge og Europa

Kuhegre er fortsatt en sjelden art i Norge selv om antall observasjoner har økt markant de tre siste årene. Første funn ble gjort i Porsanger kommune i Finnmark i august 1988. Det andre i Nordkapp kommune, også det i Finnmark, i oktober 1999. Deretter gikk det ti år til før neste funn i juni 2009. Etter det er arten blitt observert stadig hyppigere, og årlig i Norge fra 2014. Per 2020 forelå det elleve godkjente funn i Norge (Winnem 2021). Overraskende mange av disse var gjort i midtre deler av Norge - i fylkene Møre og Romsdal, Trøndelag og Nordland. F.o.m. 2021 er det gjort flere funn hvert år, og per 2022 foreligger det 23 godkjente funn av 28 individer i Norge (ref. NSKF). En tilsvarende økning i antall funn er også registrert i våre naboland (Winnem 2021). Flest observasjoner er gjort om høsten fra månedsskiftet september/oktober til medio november, men arten blir også sett enkelte ganger om våren slik som Buskeruds første funn på Steinssletta i april 2021 som også var det første funnet av kuhegre i Viken fylke.

I Europa hekker kuhegra primært i middelhavslandene, men arten er i ekspansjon nordover bl.a. i Frankrike og har også etablert seg som fåtallig hekkefugl på de britiske øyer etter 2008 (Winnem 2021). Vi kan m.a.o. regne med at denne sjeldne arten vil bli observert stadig oftere i Norge i årene som kommer.

Som navnet indikerer, er kuhegra nær knyttet til beitende storfe, noe også observasjonene i Øvre Eiker viser, men den kan også bli sett sammen med andre beitedyr som sauer og hester. Den spiser fluer og andre insekter som dyrene tiltrekker seg, samt mark og andre smådyr på dyrka mark og nypløyde jorder uten beitedyr.

Næringsøkende kuhegre sammen med ku på Hegstad beitemark 12.10.23. Foto: Andreas Pedersen.

Her har kuhegra funnet seg en meitemark på Hegstad beitemarka 12.10.23. Foto: Andreas Pedersen.

Flere observasjoner av kuhegre i Øvre Eiker i oktober 2023.

Kuhegra på Hegstad beitemark dukket opp igjen samme sted også neste morgen fredag den 13. oktober, noe som gjorde at flere personer fikk sett og fotografert den sjeldne gjesten før den lettet fra beitemarka og fløy sørover i regnværet kl. 14:35. Den ble ikke sett i området etter det.

Ett av de siste bildene som ble tatt av kuhegra før den forsvant sørover 13.10.23. Foto: Jon Ludvig Hals

Det bør nevnes at det den 01.10.23 ble observert to kuhegrer sammen i Gjerpensdalen og Børsesjø ved Skien, og at det trolig var en av disse som noen dager seinere dukket opp i Sandebukta, Holmestrand 10.10.23 (ref. Artobservasjoner.no). Det er også rimelig å anta at kuhegra som ble observert på Hegstad beitemark 12. og 13. oktober, var en av disse. Etter at kuhegra på Hegstad hadde forlatt Øvre Eiker 13.10.23, ble et individ sett i Lahellebukta ved Sandefjord den 15.10.23. Kanskje var dette den samme kuhegra?

Vi trodde alle at dette skulle bli årets høydepunkt på fuglefronten i Øvre Eiker, men en uke seinere dukket det sannelig opp nok en kuhegre i kommunen. Det var Frank Borgen som under pløying på Hals den 19. oktober ble oppmerksom på en liten hvit hegre som satt igjen på det nypløyde jordet etter at en flokk med måker hadde lettet fra jordet. Han tok flere bilder av fuglen fra traktorsetet med den nye mobilen sin og fant ut at det må ha vært en sjelden kuhegre han hadde fotografert. Bildene sendte han til Anders Hals som neste dag la ut informasjon om det nye kuhegre-besøket på Facebook-siden «Fugler i Buskerud». Dette var jo spennende, så jeg tok en ny tur til Øvre Eiker for å lete etter den «nye» kuhegra på aktuelle lokaliteter i området Hokksund-Vestfossen-Fiskumvannet.

Jeg startet som naturlig var på Hals, men der var det ingenting å se bortsett fra at jeg møtte Anders Hals som var ute i samme ærend som meg. Jeg dro deretter til Hegstad for å se om den kunne være på beitemarka der den sist ble observert, men ingen hvit hegre var å se der heller. Høylandsfeet var nå tatt inn på Eik gård, så jeg sjekket litt der også uten resultat. Jeg visste at det gikk kyr på beite både på gårdene Besseberg og Vålen ved Vestfossen, så neste stopp ble på Fossesholm der jeg hadde god oversikt over beitedyra på jordet nedenfor Besseberg. Ingen liten hvit hegre der heller. Neste stopp ble på Torespæren, der jeg hadde god utsikt mot beitedyra nedenfor Vålen-gården på den andre sida av Vestfosselva. Og sannelig, der gikk kuhegra i grasbakken like ved kuflokken! Jeg la ut en melding på Band kl. 10:44 om at kuhegra fra i går var gjenfunnet. I alle fall fire andre personer fikk sett kuhegra der litt seinere samme dag, bl.a. Anders Hals. Kuhegra fløy ved en anledning ned til Vestfosselva, men returnerte til beitedyra en stund seinere. Den ble også sett på næringssøk bak en pløyende traktor i det samme området ifølge en kommentar publisert på Band av Eli Gates.

Kuhegra sammen med kyr på Vålen ved Vestfossen 20.10.23. Foto: Eli Gates

Fra neste dag den 21. oktober foreligger det ingen kjente observasjoner av kuhegra. Befant den seg fortsatt i Øvre Eiker, eller hadde den dratt videre? Jeg tok derfor en ny tur neste dag for å søke på mulige lokaliteter fra dagene før. I Bergsvingen oppdaget jeg en lys, nesten hvit, leukistisk gråtrost i en flokk borte på Sørby. Jeg kjørte derfor rundt om Vestfossen til østsida for om mulig å få sett nærmere på og tatt bilder av denne spesielle gråtrosten. Men da jeg kom til Sørby, var den borte. Jeg fortsatte videre mot Langebru for å snu og kjøre tilbake mot Hegstad og beitemarka der. Fra Voldstadveien ser jeg plutselig en helt hvit fugl som sitter øverst i alléen opp til gården på Åker. I kikkerten ser jeg med en gang at det er kuhegra som sitter der sammen med noen tyrkerduer. Gjenfunnet for andre gang på nok en ny lokalitet i kommunen! Etter å ha studert den grundig i teleskopet og tatt noen bilder på langt hold, la jeg ut en melding på Band om at den var gjenfunnet på Åker ved Hokksund kl. 11.

Kuhegre på et nypløyd jorde ved Åker 22.10.23. Foto: Terje Pettersen

Det var en del måker på det nypløyde jordet der, og seinere samme dag ble kuhegra sett nærings-søkende sammen med flere måker bak en pløyende traktor. Flere observatører besøkte Åker denne dagen og fikk sett og fotografert kuhegra der fram til det mørknet på ettermiddagen.

Spørsmålet var nå: hvor ville den dukke opp neste dag? Allerede kl. 9 den 23. oktober meldte Eirik Kristoffersen på Band at kuhegra var tilbake på Hegstad beitemark. Siden dette var en fin anledning til å få sett fuglen på nært hold, tok jeg en ny tur til Fiskumvannet. Jeg ankom Hegstad kl. 10 og der gikk kuhegra og furasjerte rett utenfor parkeringa. Tre andre fuglekikkere kom til og fikk også sett og fotografert fuglen på nært hold. Eirik var da ute på fugletårnet. Jeg var også bestemt på å ta en tur ut dit, men ville ikke skremme kuhegra ved å gå ut av bilen, så jeg måtte vente i nesten én time før den tok til vingene og fløy ut til utløpet av Dørja, der den satte seg på en trerot i sivet kl. 10:54. Da jeg kom ut til tårnet var det ikke noe å se til fuglen, heller ikke Eirik hadde lagt merke til hvor det ble av den. Så dette var siste gang kuhegra ble sett i Øvre Eiker i oktober 2023.

Kuhegra på Hegstad beitemark kl. 10:15 den 23.10.23. Foto: Steinar Stueflotten

Den 26. oktober dukket det opp en kuhegre ved Risør i Agder som ble sett der fram til 28. oktober, og 1. november observerte Rolf E. Andersen en kuhegre som fløy mot øst over Åssiden i Drammen, mest sannsynlig samme individ som i Øvre Eiker uka før. Fra 5. november og minst et par uker fremover ble det observert en kuhegre på diverse lokaliteter i Rogaland, de fleste i Klepp kommune på Jæren.

Var det samme kuhegre eller to forskjellige individer som besøkte Øvre Eiker?

Etter å ha studert og sammenlignet de beste bildene av kuhegra som besøkte Hegstad beitemark 12.-13. oktober med den som streifet rundt på flere lokaliteter 19.-23. oktober, har jeg begynt å lure på om det var den samme kuhegra som besøkte kommunen to ganger, eller om det kan dreie seg om to forskjellige individer. Som tidligere nevnt, var det to kuhegrer i Gjerpensdalen og Børsesjø i Skien den 1. oktober, så det har helt sikkert vært to forskjellige individer i vår region i oktober, men bildene av de to er ikke gode nok for å kunne sammenligne detaljer i nebb og fjærdrakt med dem i Øvre Eiker.

Nedenfor har jeg sammenstilt to beskårne bilder av hodet til hver av kuhegrene som ble observert på Hegstad beitemark (Hbm) 12. oktober og 23. oktober. Det må nevnes at den 12. oktober ble bildene tatt i fint vær med solskinn og +10 grader, mens den 23. oktober var været overskyet og mer grått og kjølig med +3 grader. Dette kan ha påvirket det visuelle inntrykket som vi får av fuglene på bildene.

Hbm 12.10.23, foto: Aleksander Solberg

Hbm 12.10.23, foto: Melvin Åsum

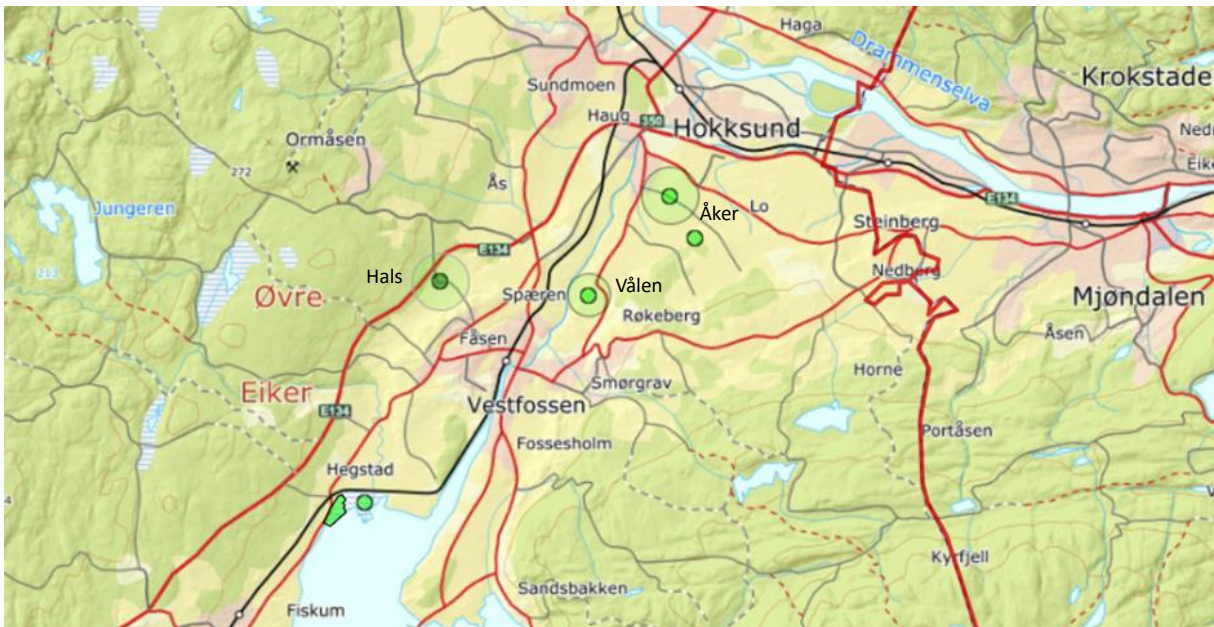
Hbm 23.10.23, foto: Richard Hals Gylseth

Hbm 23.10.23, foto: Steinar Stueflotten

Den 12.-13. oktober furasjerte kuhegra på den fuktige beitemarka på Hegstad, mens den i perioden 19.-23. oktober lette etter mat på flere nypløyde jorder før den endte opp på den samme beitemarka. På bildet til Terje Pettersen fra Åker den 22. oktober, kan vi se at hele nebbet er tilsølt med grå leire. Det kan forklare at nebbet på individet fra 23. oktober fortsatt er grått på den indre delen. På tross av dette kan det likevel se ut som det er en liten forskjell i form og lengde på nebbet til de to individene. Nebbet til det første individet ser ut til å være en tanke lengre og mindre bøyd i spissen enn på det siste individet, der overnebbet ser ut til å bøye seg svakt over undernebbet.

Ved å måle forholdet mellom lengden på nebbet fra nebbspiss til nebbrot (fjærkanten på overnebbet) i forhold til lengden på tøylen (her definert som avstanden fra nebbrot til senter av øyet), får jeg et forhold på 2,1 i gjennomsnitt på det første individet og 1,8 på det andre individet. Dette støtter det visuelle inntrykket av at kuhegra fra 12. oktober har et litt lengre og mer dolkeformet nebb enn individet fra 23. oktober, selv om vinkelen i forhold til fotografen kan gi litt usikkerhet i målingene. I tillegg kan det se ut som fargen på tøyen er litt forskjellig på de to individene. I sum indikerer dette at det kan ha vært to forskjellige individer som besøkte Øvre Eiker i oktober. Den sist observerte kuhegra streifet rundt fra lokalitet til lokalitet i kommunen, noe den selvfølgelig også kan ha gjort i dagene mellom 13. og 19. oktober uten å ha blitt oppdaget. NSKF kommer til å summere opp høstens forekomst av kuhegrer i Sør-Norge, så da får vi kanskje svar på hvor mange individer som antas å ha vært på besøk.

Kart som viser lokaliteter med funn av kuhegre i Øvre Eiker i oktober 2023. Kilde: Artsobservasjoner.no

Kuhegre i flukt over Hegstad beitemark, Øvre Eiker 13.10.23. Foto: Jostein Myre

Referanser

- Artsobservasjoner.no, <https://www.artsobservasjoner.no/>
- NSKF, Norgeslisten pr 31-12-2022, <https://www.birdlife.no/organisasjonen/nskf/norgeslisten.php>
- Stueflotten, S. 2022. Sjeldne fugler i Buskerud 2021. Buskskvetten 38 (<https://www.birdlife.no/organisasjonen/fylkesavdelinger/buskerud/?id=1656>), 44 s.
- Winnem, A. 2021. Kuhegre på norgesbesøk. Nytt fra felten. Vår Fuglefauna 44 (2021), nr.2, s. 127.